

Ilirstvo pa Slovenci.

(Književno-povestniška črtica. — Spisal *Andrej Fékonja*.)

Eden izmed najznamenitejših odsekov v književni povestnici Jugoslovanov je gotovo takozvana ilirska dôba. Delo ilirsko je vzpodbudilo v prvi vrsti Hrvat, da so oživili svojo književnost; vzbudila se je v njih ideja prosvete slovanske v duhu slovanske vzajemnosti. A isto delovanje je nadalje tudi za nas Slovence jako znamenito zaradi svojega vpliva na razvoj našega slovstva. Ta razvoj se dá umeti popolnoma še-le tedaj, če smo vsaj nekoliko proučili ono ilirsko dôbo v nje literarnem obziru.

Spominjajoč se uprav sedaj tudi Slovenci zajedno z brati Hrvati dvadesetletnice, odkar je telesno preminul zasnovatelj in voditelj vsega Ilirstva, dr. Ljudevit Gaj (20. aprila l. 1872.), oživimo si torej v teh-le vrstah tudi mi nekoliko spomin o nekdanjem ilirstvu v Slovincih: koliko se je namreč ilirska ideja razširila med slovenskimi pisatelji; kako so temu delovanju pri nas nasprotovali, in kaj je bil vsemu naposled uspeh.

Slovenci pisatelji ilirski.

Znano je, kako je mladi pa navdušeni Lj. Gaj osnoval l. 1835. v Zagrebu »Novine horvatske« in prilogo jim »Danico horv. slav. i dalm.«, da bi ž njimi vzbujal ožje rojake svoje na novo književno in v obče narodno delo; a kako je potem že naslednje leto izpremenil ista lista svoja v »Ilirske Narodne Novine« in »Danico Ilirsko«, da tako v novem organskem pravopisu, z obširnejim narečjem štokavskim, zapravo srbskim, in pod davnim občim imenom

»ilirskim« združi v isto književno zajednico Hrvate in Srbe pa Slovence in Bolgare. — Krasno delovanje rodoljubnih »Ilirov« v Hrvatski je ogrelo tedaj v prvem žaru novega solnca res nekoliko tudi naše Slovence in nekatere izmed njih precěj navdušilo za vzvišeno namisel književne vzajemnosti s Hrvati. Začeli so pisati v štokavskem narečju kot skupnem književnem jeziku slovenski domoljubi: Stanko Vraz, Davorin Trstenjak, Oroslav Caf, Kronoslav Kočevar, Franc Miklošič, Josip Muršec, Josip Drobnič, Urban Jarnik, Mat. Majar, Jurij Kobe, Jakob Krašnja, Matej Ravnikar, pozneje Ivan Macun, in še nekateri drugi z daljšo ali krajšo vstrajnostjo ter z večjim ali manjšim uspehom.

Najiminitnejši med temi je Vraz, skoro prvi pesnik prerrojene »Ilirije«, nesmrten nam po divnih umotvorih svojih, zloženih v hrvaškem jeziku, a navdihnjenih z duhom slovenskim. Upoznavši se že l. 1835. in zopet l. 1836. lično s književnimi prvaki in drugimi domorodnimi osebami v Hrvaški, začel je Stanko takoj zlagati pesence »ilirske« v l. 1836. in 1837.; a preselivši se jeseni l. 1838. za stalno v blaženo stolico ilirskega delovanja, v Zagreb, deloval je marljivo pri Gajevi »Danici«, nekoliko tudi pri njegovih »Novinah«, katera lista je tudi včasih urejeval. Glavni posel književni pak mu je bila poezija, v kateri si je zlasti v liriki pridobil jedno izmed prvih mest med pesniki ilirskimi in v obče jugoslovanskimi. L. 1842. je Vraz skupaj z Drag. Rakovecem in Ljud. Vukotinović-em utemeljil znanstvenoleposlovni časopis »Kolo«, kateremu je bil tudi glavni urednik za l. 1847., 1850.

in 1851. kot istočasni tajnik »Matice ilirske«. Tá-le, Matica, je izdala pozneje vsa že preje objavljena pesniška in še nekatera druga v rokopisu ostala »Děla Stanka Vraza« v petih delih: I. »Djula-bije«, lirske pesni (1840) l. 1863. jako pomnožene; II. »Glasi iz dubrave Žerovinske«, balade in romance (1841) in »Gusle i Tambura«, različne pesni epske in lirske (1845) l. 1864.; III. »Razlike pjesme«, izvorne leta 1866., soneti, satire idr.; IV. »Razlike pjesme« l. 1868., prevodi (iz slovenščine, češčine, ruščine, poljščine, pa angleščine in italijanščine); V. »Pjesme pabirci, proza i pisma« leta 1877. (izpustivši one članke, kateri mogó zanimati samo strokovnjaka).

Poleg Vraza so v ilirskem delu vredni posebnega spomina tudi Trstenjak, Drobnić in Macun.

Trstenjak, dijak v Gradcu, priobčil je po nagovarjanju Vrazovem v »Danici ilirski« l. 1838. dve pesenci, a učeč se v Zagrebu l. 1839.—40. je sodeloval tudi pridno pri istem časopisu ter je še razven tega prirejal igre za ilirsko gledališče, in še pozneje v zaderski »Zori dalmatinski« l. 1844. objavil osem pesnij v narečju štokavskem (a mnogo jih je ostalo v rokopisu). — Drobnić je kot kapelan v Dolu blizu Laškega Trga sestavil »Ilirsko-němačko-talianski Mali Rěčnik« (pomnožil ga Ant. Mažuranić) v Beču l. 1846.—1849., »da ljubiteljem i učnikom (učencem) ilirskoga jezika za parvu potrebu kao mali tumačitelj dotle posluži, dok izvārstniim rěčnikom, kakov južno Slavjanstvo s neodoljivom željom izgleda, věštii leksikografi književnost ilirsku neobdare i neobogate.« — Profesor Macun pak, vzpodbujen istotako po Vrazu, dopisoval je zatem v hrvaške liste: »Zoro dalmatinsko«, »Neven« leta 1856., »Pozor«, »Danico«, »Narodne Novine« leta 1862.—64. in »Književnik«

l. 1865.; spisal nekatere šolske knjige Hrvatom: »Oblikoslovje jezika gèrčkoga« (prevod) l. 1853., »Skladnja jezika gèrčkoga« l. 1854., pa nemško slovnico in vežbenico l. 1855.; in je posebej izdal hrv.-srbsko knjižico: »Kratak pregled slovenske literature«, v Zagrebu l. 1863.

A posebej še je omenjati izrednega poskusa Majarjevega. Naravnost vzajemni Matija Majar, duhovnik v Celovcu, prav za prav ni bil za čisto štokavščino, nego on je namerjal Jugoslovane v jeziku združiti tako, da se »ilirsko podnarečja horvatsko, slovensko i serbsko (bulgarsko) slože u jedno književno narečje«. Zato je spisal in izdal: »Pravila kako izobraževati ilirsko narečje i u obće slavenski jezik«, v Ljubljani 1848. Pisal je »namreč po ilirsko-slovensko, pa tako, da bi bilo, kolikor moguće, podobno zajedno horvatskomu i serbskomu podnarečju, da bi bilo, kolikor moguće, lahko razumljivo Slovencem i zajedno Horvatom i Serbljem.«

No, po teh »pravilih«, da »složno moramo književni jezik izobraževati«, t. j. slovarski in slovniški mešajoč narečje kajkavsko in štokavsko, spisal je pač R. Razlag svoje »Zvezdice« leta 1851. in je z nekaterimi sotrudniki izdal zabavnik »Zoro jugoslavensko« l. 1852. in 1853., v kateri poslednji je še Cafmisilil o staroslovenskem, a Raić Božidar celó o nekem vseslavenskem jeziku. Ali vendar se je ta stvar skoro opustila, ker je — neporabna.

Opomba. Slovenci, kateri so pozneje pisali ali še pišejo v hrvaško-srbskem jeziku, ne spadajo več v dóbo ilirsko.

Protivniki ilirstva v Slovencih.

No, poleg ljubiteljev ilirščine je bilo pa med našimi Slovenci tudi neprijateljev in nasprotnikov. Že J. Kobe, omenjajoč v »Danici ilirski« l. 1840., kako tudi gornji Iliri — t. j. Slovenci —

začenjajo spoznavati slavjansko-ilirsko narečje kot najlepše med vsemi slavjanskimi narečji itd., pristavlja: »Nemogu, do duše, opet reči, da su svi obćenito takove misli; imade bo i kod gornjih Ilira, koji se odviše za svoje slovensko podnaričje staraju (skrbijo) misleći, da bi se ono, ako bi se od Slovenaca u slavjansko-ilirskom naričju pisalo, slovenskomu ukinulo (zatrlo).«

Neprijateljem namér Gajevih in Vrazovih sta pri nas načelovala — Kopitar na znanstvenem in Prešeren na pesniškem polju. Kopitar je v svoji knjigi »Hesychii glossographi discipulus etc.« l. 1840. po besedah Vrazovih, kao Thersites kakav digo viku na Gaja i na pravopis i jezik naš književni. V sestavku: »De Gaji nunc Ljudeviti (olim Ludovici) duplici molimine novarum tabularum tam linguae quam scripturae Croatarum Zagrabiensium« kliče namreč Kopitar: »O bone mi Gai, quis te malus abstulit error« — norčujoč se o njegovem prejšnjem imenu Ludovicus (clarus bellator) in o sedanjem Ljudevit (tyrannicus — populi debellator) ter kaže, da je Gaj l. 1830. v Pešti za svoje rojake vsprejel češki pravopis kot organski in l. 1836. besedo dubrovniško (linguam — republicae olim — ragusinam) kot novi jezik ilirski, in to po nasvetu Kolarjevem in Šafarikovem. Zatem pravi o rožičkih nad črkami ž, š, č itd., da »muscarum quasi stercoribus inquinant pulchritudinem«; pa naposled vzdihuje: »Iure dolemus provinciale Croatiae, cujus caput est Zagabria, tristissimo exemplo deseri a suis non solum filiis, malentibus in ragusinam silvam (Dubrovnik slavicum Ragusae nomen, est a dubrava, silva) ligna ferre, quam miserae suc-

currere patriae, sed etiam filias tentari ab his silvestribus Faunis ad eandem impietatem!«

O Prešernu nam poveda sam dr. J. Bleiweis v »Letop. Mat. Slov. I. 1875. 179: »Kakor se je Prešern, rêči smem po mnogih pogovorih ž njim, trdovratno držal bohoričice (starega pravopisa slovenskega), isto tako je bil velik nasprotnik temu, da bi hrvaško-srbski jezik postal literarni jezik tudi Slovincem.« Sicer pak so značilni v tem obziru Prešernovi leta 1847. tiskani »Zabavljivi napisi«, posebno:

Daničarjam.

Dobróvski.

»Perjatelj! ki 'z svetá prideš, mi povej po pravici«,
Dobrovius modrost praša Kopitarjovo:
»Al Dubróvničánov, serpski, ali mar verli hrovaški
Jezik pišejo Gáj, Gája goreča druhal?«

Kopitar.

»Gaj daničár, daničárska druhal? svoj pišejo jezik,
Slávšine tí južnih sò janičárji dežel.«

„Naróbe Katón.

Od drugih manjši in častèn mánj rod je slovénski,
Lákota slave, blagá vléče pisarja drugám.
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni;
Stanko Slovincov vskòk, Vráz si narobe
Katón.«

Javno se je oglasil proti »ilirščini« tudi dr. Jožef Šubíc v »Sloveniji« leta 1848., 8. zoper nasvèt Macunov, rekoč: »Med nami, med Slovenci je Slovenec vstal, ki trobi, de imamo svoj jezik popustiti ter družiga — ilirskiga — se poprijeti, in le tega v šole in pisarnice vpeljati . . . Slovenci Slovenšine ne bodemo popustili, in od takiga zapušenja le govoriti je že pregreha zoper domovino!«

Tako domači pisci.

(Konec.)

dostavljali, popravljali jih in iz drugih zbirk dopolnjevali, kakor se jim je ljubilo.

Pri tem neredu in tej nejasnosti niti ni vsikdar trdno določiti, kaj je judovskega, kaj pa krščanskega izvora. Starejši odlomki so brezdvomno judovski, mogoče celo, da so predelani stari poganski oraklji. Najstarejši in gotovo judovski odlomki so v prvem delu III. knjige, katera vsebino smo v glavnih črtah podali že zgoraj. Drugi del III. in večina poznejših pa je krščanskega izvora. Gotovo krščanskega izvora je znamenito mesto v V. knjigi v. 256—259:

Εἰς δὲ τις ἕσεται αὐθις ἀπ' αἰθέρος ἕξοχος ἀνὴρ,
Ὁ δὲ παλάμας ἤπλωσεν ἐπὶ ξύλον πολύκαρπον
Ἑβραίων ὁ ἀριστος, ὃς ἠέλιόν ποτε στήσεν,
Φωνήσας βήσει τε καλῆ καὶ χεῖλασιν ἀγνοῖς.

Zopet se bode povrnil z neba junak preizvrstni,
Ki je raztegnil roké na les rodovitnega križa,
Judov najboljši, ki solncu nekđaj je ukazal postati,
Z lepo, mogočno besedo govoril in čistimi ustmi.

Le temu se moramo čuditi, da se Jezus, Rešitelj sveta, istóveti z Jezusom (Jezuva), sinom Navetovim.

Dandanes nam služijo ohranjene sibilске knjige v spoznavanje verskih idej, kakor so se bile razvile med palestinskimi Judi za časa Makabejcev in med egiptovskimi Judi v dóbi neposrednje pred Kristusom in pozneje.

Za spoznavanje grškega jezika niso posebne pomembe, ker imamo dovolj drugih virov iz te dóbe, in ker so brezimni pisatelji radi posnemali Homera, oziroma rabili njegove besede in oblike, ali pa nove kovali po njegovih vzorih.

Na vprašanje v zadnji (9.) številki »Dom in Svet«-a, str. 416, zakaj stara Sibila ni mogla umreti, nego na domači zemlji, spomnil me je blagovoljno gospod Fr. Podkrajšek, načelnik postaji na Savi, kratkega sestavka g. V. K. v »Ljublj. Zvon«-u l. 1882, str. 696 sl., z napisom: »Dva verza Preširnova«. Tam je na koncu sestavka čitati, da so nekatere Sibile jako dolgo živele. Eritrejska Sibila je bila od Apolona toliko dnij življenja prejela, kolikor je bilo peska na obrežju njene domovine, toda s tem pogojem, da zapusti domovino in nikdar več ne vidi rodne zemlje. Šla je torej v Kume v Sp. Italiji in živele ondu neskončno dolgo, da si je naposled sama želela smrti in jo našla po pismu, ki je bilo s prstjo iz njene domovine zapečatenó. (Preller, Röm. Myth. str. 266.) Pis.

Ilirstvo pa Slovenci.

(Književno-povestniška črtica. — Spisal *Andrej Fékonja*.)

(Konec.)

Pozven tega je tudi politiško strahovanje v Slovencih posebno od l. 1841. zaduševalo razvitek ilirske ideje. Kako so nekatera poglavarstva pri nas tedaj gledala na ljudi, ki so se navduševali in delali za ilirstvo, o tem naj tu navedem, kar pripoveduje naš »Ilir«, St. Vraz. Piše v Zagrebu 14. dec. l. 1841. (ilir.): »Našel sem tukaj pri mojem prihodu mnoge liste, iz katerih sem razbral, da na-me ne pazi samo Štajer, temveč vsa

gornja Ilirija — dá pač ves v državni razdelitvi znani »Innerösterreich«. V Koroški — Celovcu — so že dva bogoslovca pred policijski sod pozvali, za katera so zvedeli, da sta z menoj v pismeni zvezi. Iz današnjega jednega lista sem zvedel, da je neki Bezirkscomissär iz Celjskega okraja okrajnemu upraviteljstvu objavil, da sem pri njem bil z dr. Kočevanjem v nekakšni, kakor on pravi, čudni obleki, razširjajoč nekakšne pesme med ljudstvom. (Jaz sem upravo tedaj imel pri sebi Vukovo Bečko

izdavo Srbskih národnih pésem, katere je visokoučeni v svoji službeni gorečnosti presodil Bog zna za kako revolucionarne). V Ljubljani — poleg jednega pisma — opozoril je gospod direktor tamkajšnjega semenišča one bogoslovce, za katere zna, da sem občil ž njimi, da vsak list njemu izročé, ki ga bodo od mene prejeli. . . . Jaz sem prišel v Kranjsko, Koroško in Štajersko, da tam národne pesme in običaje preiščem in popišem; a zloba ali glupost, to je tako obrnila, da sem jaz prišel med narod Bog zna kakšne pesme sejat. Glej ti majestetnega zločinstva! Da znate, kako nam je germanizem naklonjen, sklepati morete iz tega, da v denunciaciji med ostalim i to stoji: ‚er kommt über die Gränze um dem anstrebenden Illyrismus Anhänger zu suchen‘. Torej je ilirščina zločinstvo, ali nekaj takšnega, iz česar zločinstvo izhaja.«

Leta 1843. so si osnovali Slovenci v Ljubljani še svoj časopis: »Kmetijfke in rokodelfke Novize«, na fvitlobo dane od z. k. krajnfke kmetijfke drushbe, v red devane od dohtarja Janeza Bleiweisa — v starem črkopisu in pokrajinskem narečju. »Namen, cilj in konec teh novic« je bil »namreč poduk in napeljevanje kmetovavcov in obrtnikov ali rokodelcev si svoj stan kolikor mogoče zboljšati; ne pa dobičke z njimi iskati, pa tudi ne samo krajnšine učiti, ali krajnski jezik čistiti. V pomanjkanji krajnskih besedi si homo enako Rimcam, Nemcam, tudi Čeham, Rusam, Poljakam ptuje besede sposodili. Vsakteri poduk v čistenju jezika ali v drugi reči nas bode razveselil, in nam za znaninje veljal, da se te novice prijaznih deležnikov razveselé.« In že v 4. listu javlja uredništvo: »Z veseljam na znanje damo, de se je zgodilo, kar smo vošili: namreč de so té novice ne samo v naši

deželi (Kranjski), ampak tudi na Štajerskim, Koroškim, Goriškim, Terzaškim, Horvaškim in cló v Dalmacii veliko prijatlov našle«, ter se »tako v vse naše sosédne dežele razširile«. — Tako so se torej okolo »Novic« vse bolj zaporedoma zbirali pisatelji iz vseh pokrajin slovenskih, kar urednik sam naravnost oglašá l. 1846. 2: »Z radostjo in ponosam zamoremo reči, de so vsi slavni slovenski pisatelji tudi pisatelji Novic« — katere sedaj res niso več pisale »ne za Gorence, ne za Dolence samo, ampak za Slovence« (1844. 42). V naslednjem času je bilo, zlasti l. 1848., utemeljenih v Sloveniji več listov za razne stroke. Razmere so se v Slovencih izpremenile povsodi; nastali so v obče drugi nazori, drugačne potrebe in drugačna teženja. Razven jedinega Stanka Vraza so pustili vsi našinci in nekdam navdušeni »Iliri« drug za drugim hrvato-srbščino ter so zopet pisali slovenski. In »ilirski ideja« je v Slovencih prenehala.

Pač so bile uprav »Novice« — kakor zopet določno pravi dr. J. Bleiweis 1851. 53 — »polagama stopaje, brez hrupa, brez sile, brez vojske naš sedanji občji pravopis po Slovenskim vpeljale«, in so tudi »s podporo rodoljubov še marsikaj doveršile v pravo vzajemnost in slogo«, ker so »pilile in gladile slovenski jezik in ga marljivo množile z dobrim blagam svojih slovanskih bratov«.

A to je tudi glavni — o čemer še končno besedo —

Ilirstva slovenski uspeh.

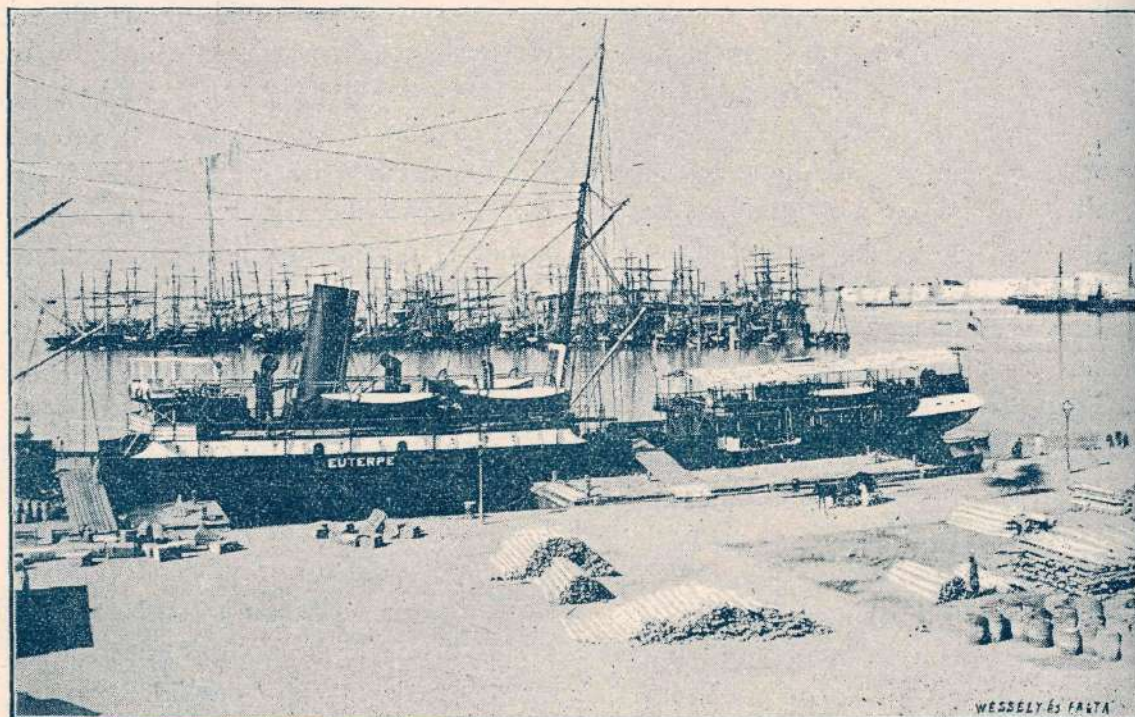
Hrvaško-ilirski pisatelj A. Tkalčević je rekel v »Danici ilirski« 1847. 52 govoreč o napredku v književni slogi med Hrvati, Srbi in Slovenci, o poslednjih to-le: »Ako me pitaš za Slovence, velim ti, da niti najljutji neprijatelj tajiti ne

može njihovo oko iste sloge nastojanje. Ta što da kaže organički naš pravopis, koga su obieručke primili i posvud razprostranili? Što čisto ilirske rieči (besede), kojimi su svoje ponjemčene zamienili. Što plemenita na slogu nagovaranja i uputjivanje na srbske narodne pjesme i novine hrvatske? Što nastojanje, o kom smo vjerodostno obavieštjeni, u domaće krugove uvesti naš

književni jezik? Doista sliep mora da je ili pakostan (hudoben), tko to ne uvidja!

Brez sledú in upliva torej vendarle ni bilo ono ilirsko gibanje v književnosti slovenski. Ilirstvo je da pač imelo na Slovence dober upliv tedaj in ima do nas blagodejno moč i sedaj, a to po pravopisu in po jeziku.

Novi, organiški, t. j. ustrojni, glasu prikladni pravopis, po prireditelju

Ladije v aleksandrijski luki.
(Po fotografiji Al. Beer-a.)

Gaju imenovan »gajica«, dobil je uprav z uplivom ilirstva dično mesto v knjigi slovenski. Prva slovenska knjižica, tiskana v ilirskem pravopisu, bile so Vrazove »Národne pèsni« slovenske l. 1839. Zatem tri knjižice v Ljubljani izdane po Andr. Smolétu: »Varh«, »Veseli dan« in »Pesme V. Vodnika« l. 1840. Občo veljavo pak si je ilirski pravopis v Slovencih pridobil po »Novicah«, kate-re so ga uvele polagoma zlasti od leta 1845., vendar brez znakov é in ě.

Z Gajevim pravopisom je bila tedaj izrinjena res že zastarela pisava Bohoričeva iz l. 1584., kakor tudi končno odstranjen nesrečni črkopisni izdelek Dajnkov (l. 1824.) in Metelkov (l. 1825.), da so s tem bili po pismu zjedinjeni Slovenci med seboj.

Nadalje pak je »gajica« pravopisno zvezala tudi Slovence s Hrvati. Dokler so se pisale in tiskale slovenske knjige v stari »bohoričici«, bil jim je (po izrazu Vrazovem) »zaprečen put u srédnje

i dolnje predéle ilirske, kao i u ostale slavjanske pokrajine«; a z novim pravopisom Gajevim stopili smo Slovenci (kar je že tudi povedal Bleiweis l. 1846.) »v kolo z drugimi Slovani, de oni naše, mi pa njih bukve lahko beremo«. V prvi vrsti in neposredno smo stopili v tako književno kolo, kakor rečeno, uprav z najbližjimi brati Hrvati; o čemer je pripomnil tudi Fr. Kurelac v

svojih »Slovih nad grobom Lj. Gaja« rekoč, da je to »ono presretno jedinstvo pravopisno u Latinske polovice (Hrvatske) ter u iste susédne bratje Slovenske, koje i sad (aj) na kupu nas drži moralnom i književnom«. — Pravopis ilirski je torej prvi korak k vzajemnosti in književni jedinstvi južnih Slovanov.

Drugi korak k jugoslovanski zajednici književni, namerjani po »ilirstvu«,

Mehemet-Alijev trg v Aleksandriji.
(Po fotografiji Al. Beer-a.)

pak je jezik. »Prava namera slavjansko-ilirskega knjižestva« gledé gornjih Ilirrov, t. j. Slovencev, bila je, kakor piše omenjeni »Ilir iz Kranjske« Kobe l. c.: »da bi slovensko podnaričje, koje je po duhovnicih i učiteljih, koji mu ili dosta viešti ne bijahu, ili ga pako po njemačkom jeziku slikovahu, dosti od svoje prve izvornosti, žalibože izgubilo, po pravoj, slavjanskemu duhu prikladnoj, izobraženosti u slavjansko-ilirsko, kao rieka u more, polagano slivalo.«

No, že ista »Danica ilirska« (l. 1847., 3) je hvalila v tem obziru »Novic« urednika dr. J. Bleiweisa »na njegovom trudu, kojim se« — veli »medju ostalim stara (ima skrb), da stanovnike u ondašnjih pokrajinah (t. j. slovenskih) malo po malo priuči k našem obćem književnom jeziku (misli »ilirskemu«) ili barem pobudi ljubav k njemu. Ne samo što je primio podpunoma naš organički pravopis, nego uvodi malo po malo i sve naše (namreč ilirske) tehničke izraze i

one rieči (besede) slavjanskoga koriena, mjesto kojih su se dosada Slovenci po njemštini izopačenimi nakaradami (marogami) služiti morali, a sve to čini tolikom vieštinom, da još nije naišao na nikakove prepreke, nego da je ovo njegovo liepo nastojanje već obće odobrenje u njegovoj domovini steklo.« Tako ilirski list.

Akopram Slovenci baš hrvaško-srbskega narečja niso vzprejeli za književni jezik svoj, — kakor so to bili na Gajev poziv storili njegovi Kajkavci — vendar so se isti od one dobe sèm vse bolj bližali v knjigi Hrvatom in Srbom. S pomočjo »ilirščine« se je naša slovenščina precěj očistila germanizmov in v obče tujega življa ter se dosta obogatila s pristnim blagom slovanskim. Danes se upotrebljuje v slovenskih spisih množina besed, posebno znanstvenih, katere smo si izposodili Slovenci od bratov istorodnih, Hrvatov, oziroma

Srbov, nekdanjih »Ilirov«, ali v povse izvorni obliki, ali pa v prikrojeni našim posebnostim. Istina je, kar pravi Janko Pajk v »Zori« 1876., 2: »Če pogledamo na naš sedanji parlamentarični, vojaški, uradniški, novinarski jezik, sploh na tehniški del našega slovarja, ni li vse polno in živo ilirskih izrazov?« Da! Le prispodobimo samo n. pr. prve letnike »Novic« s sedanjimi tečaji naših listov — kolika razlika, kolik napredek v jeziku! Tam »krajski«, tu Hrvatom umevni čisti slovenski jezik. A to nam je vsekakor na korist. Zakaj to ni samo velik napredek v naši književnosti, temveč je tudi vedno krepkeja vez vsemu duševnemu življenju Slovencev z ostalimi Slovani.

In tako se prvotna ideja Ilirstva v Slovencih vsejednako zmerom oživlja in le vse to bolj vresničuje. Za njo vojujejo i sedaj vsi razborni, srcem čuteči in umom misleči pisatelji slovenski.

Angelj varih novomašniku.

Cdévèla dôba Ti mladosti,
Ves čas sem zvest Ti bil vodnik:
Bil priča Tvoje sem radosti,
V nevarnosti bil pomočnik.

Skrbí otroka ne težé nič,
Mladina hodi sredi rož,
Ti bil otrok si, bil mladenič,
A zdaj v življenje stopaš mož.

Še bolj Ti treba svetov mojih,
Ko drugim bodeš kažipot.
Budil, krepil Te v vseh bom bojih,
Sam hodil Ti ne boš nikód.

A Ti presegel meñe v slavi,
Jaz nimam teh oblastij dveh:
Ti dar daril boš bekvávi,
Ti grešnikom odpušéal greh.

Otrokom oče izročènim —
Na desni Tvoji bil sem prej:
A z mašnikom blagoslovljenim
Na levi hodil bom poslej.

Fr. Krek.

